

بیره ورییه کانی کافکا :

ململانی له گهل نه خوشی و ته نهایی و نه دهدا ..

و . : هیمن مه حمود / دربندیخان

Hemmm1979@yahoo.com

(له فیردهوس دهرگراین ... به لām فیردهوس دواي دهرکردنی ئیمه نه روخا . لیروه پیویسته نه وه بلیین که به شیوهیهك له شیوهگان نه مه فرسه تیک بوو ، نه گهر بهاتبایه و نه فیردهوسه دهرنه گراباین و تیایدا بمایناینه ته وه نهوا بهه موو حالیک ده بوو پروخینراپایه ..)

ئوهی که ئه قسهانی نوسیوه لاهوتییهکی له جۆری قهدیس (اغسطین) نییه ، ههروه هابیرمه ندیکی وجودی باوهرداری وهك (غاریال مارسال) یش نیه ، به دلنیاپییه وه شانۆنوسیکی وهك (جان جبرود) ش نییه که زۆریه کی کاره کانی دهریاره ی مه سه له کانی ئیمانیه .. نه خیر ، زۆر به سانایی ئه وه (فرانز کافکا) یه ، نوسه ری گه وری چیکی ئه لمانی نوس ، خاوه نی نوسیوه کانی (المحاکمه) و (المسخ) و (سور الصین) ه .

به لām ئه وه ده قه ی که ئه م نوسراوه ی سه ره وه ی تیا دایه له هه یچ یه کیک له و کارانه ی دا نیه که کافکا له سه ره تاکانی سه ده ی بیستدا نوسیوه تی و خاوه نی تازه گهرین و زۆریه ی زۆریان له سه رده می ژیا نی نوسه ردا بلاونه کراونه ته وه .

به لکو ئه مانه (یومیات الحمیمة) که یه ن و دواي مردنی دۆزراونه ته وه ، بۆ جاری به که م به ناته وای له سالی 1937 دا بلاوکراوه ته وه و دواتر (ماکس برود) ی هاو پۆی و بلاوکره وه ی به ره مه کانی کافکا دواي مردنی کافکا له سالی 1950 دا به ته واره تی له ژیر ناوی (نهائیه) دا بلاویده کاته وه .

که ئه مه ش له لایه ن لیکۆله ره وه کانه وه هه ندیک گومانای خرایه سه ر به و بیانه ی که (ماکس برود) نوسه ریکی سه رکه و تونیه و جوله که یه کی خاوه ن هه ماسه تیشه .

دواي ئه وه ی که بۆ یه کجاری له (فه له ستین) نیشته جی بوو ، هه موو ژیا نی خۆی ته رخانکرد بۆ (لیکۆلینه وه) له کاره کانی کافکا و دواتریش بلاوکردنه وه ی و له سه ر نوسیویشی .

که وا پیده چیتیش له هه ندیک به ره مه کانی دا ده ستکاری و گۆرانکاری وه های تیدا کردبیت که له گهل ئه وه وینه یه دا بگوجیت که له دواي مردنی کافکا وه بۆی کیشاوه .

به لām ئه م واقیعه ریگا له وه ناگریت که (الیومیات) ه که به رده وام کافکا و یانه خۆی بخاته روو ، نه ک هه ره ئه وه نده ش به لکو زۆریک له لیکۆله ره وه کانی به ره مه کانی (کافکا) دواي سه یکردنی (الیومیات) ه که ی پروایان وه هایه که نه وه تاکه هۆکاره تاله ریگایه وه به قولی له نه ده بی (کافکا) بگن ، نه گهر ئه م ئه ده به هه ندیک تیگه شتنی قورسیبت به تاییه تی نه گهر بیت و په یوه ست بکریت به ئه و کۆمه لگایه ی که (کافکا) ی تیدا ژیاوه و ئه وه هه ولانه ش له به رچاویگریت که هه ولیان داوه بیکه ن به نه ده بیکی ره خه گری کۆمه لایه تی .

هه ربۆیه ئه م بیره وه رییا نه سنوریک بۆ ئه وانه دا ده نیت ، نه ک هه ره ئه وه نده ش به لکو یارمه تی ئه وه ش ده دات که به یه گه شتنیکی خۆی قوله وه له به ره مه گه ره کانی کافکا بگه ی .

کافکا له سالی 1910 هه ده ستیکردوه به نوسیوینه یاده وه رییه کانی ، ئه وکات ته مه نی ته نها (27) سال بوه وله هه ولای ئه وده دا بوه که ریگای خۆی له جیهانی ئه ده ددا بکاته وه و تاوه کو کۆتایی ژیا نیشی نوسیویه تییه وه له کۆتایشدا سه دان لاپه ری لیده رچوه .

به لām ئه وه ی شایانی سه رنجه کافکا به به رده وای یاده وه رییه کانی نه نوسیوه ته وه . به لکو جاری وه ها به بوه بی هه یچ هۆیه ک چه ند مانگ وازی لیه ئناوه و دواتر بی هه یچ هۆیه کی ئاشکرا ی تر ده ستی کردوه به نوسیوه وه .

هه ندیک له لیکۆله ره وه کان واپروا ده که ن که هه رچه ندیسه بۆیان نه سه لمینرا وه که (ماکس برود) خۆی چه ندین په ری له بیره وه رییه کان سپروه ته وه بیته وه ی که هۆیه که ی دیاریبت له به رچییه ، به لکو ته نها ویستویه تی که نه خویندیه ته وه ، به لām ئه مه ش زۆر به قورسی نا که ویتته وه یان هه یچ له م به لگه نامه سه ر سوهرینه ره که م نا کاته وه ، هه ر به راستیش سه ر سوهرینه ره چونکه نوسه ره که ی شتی زۆری تیا دا ده لیت ته نانه ت بی ئه وه ی که په یوه ندیسیان به یه که وه هه بیت به لām خویندیه ره کانی ئه وانه ی که په رۆشی زانی نی ژیا ن و ئه ده به که ی ئه ون ، خۆیا ن ئه وه په یوه ندیه ده دۆزنه وه ، هه ره وها ئه وه شیان بۆ ده رده که ویت که ئه مانه ته واکه ریکی سه روشتی ئه وانه ن که له کاره ئه ده بیه کانی دا قسه یان له باره یه وه نه کراوه .

له گهل ئه مانه شدا و سه ره رای لاپه ره زۆر و ده وله مه ند و جۆراو جۆره کانی هه ره وها سه ره رای ئه وه ش که پۆز به پۆز بیره وهر یه کانی تیا دا تۆمار کراون ، هه ر له بیره کردنه وه و غه رامیا ت و هه لسوکه وت و بینینه کانیه وه ، نه گهر هه رکه س به هیمنی و به وردی بیا خویندیه وه ئه و سه رنجی ئه وه ده دات که هه موو یاده وه ره یه کانی به ده وری سی بابته سی سه ره کیدا ده خویندیه وه ، به مانایه کی دیکه له گهل سی ململانی دا (کافکا) له کۆتاییه کانی ژیا نی خۆیدا له گهلیدا ده ستو یه خه بووه .

ململانی ی نه خۆشی له گهل تینویتی بۆ له ش ساغی و ژیا نیکی ساده ، ململانی ی ئاره زووی سه لتی له گهل ئاره زو له ژنه ئیناندا ، له کۆتایشدا ئه وه ی که بناغه یه که ئه مه ش به بوای هه مووان به لām جگه له بروای (ماکس برود) نه بیت ئه و ململانی یه که (کافکا) به رده وام له (براگ) دژی کۆمه له یه هودیه کان هه بیوه ، به تاییه تیش دژی باوکی به بوای خۆی که له و تائیفه یه دا خۆی بینیه ته وه .

به لām به لایه نی خویندیه ره وه ئه وه شایه نی سه رنجه که هه ست به وه بکات که زۆریه ی ئه وه په ره گره فانه ی که (دیاره ماون) واده رده که ویت که کافکا (نه ینوسین) له خولگی ئه م ململانی ی کۆتاییه دا ده خویندیه وه .

ئه وه ی گرنگه لیره دا ، ئه وه یه که ئه م بیره وه ریانه له ژیر چه ند مه ترسیه کی نه گۆریدا نوسراون ، وه ک ترسان له نه خۆشی و ته نهایی و بق لیبونه وه له باوک و که س و کار (که ئه مانه ش شتگه لیککی تازه نین نه گهر بیت و ئیمه ئه وه بزانی که چه وه ره ی

كاره كاني كافكا بريتيه له م باهه تانه (نه گهر له كاره كاني دا نه م باهه تانه ي پيوه ست كرديت به كه سايه تيه كانيه وه نه وا ليزه دا به شيويه يكي راسته وخق و يه كلايكه ره وه ته عبير له كافكا خوي دهكات .

نيمه نه وه ده زانين كه كافكا به دست نه خوشي (سيل) وه ده بنا لاند كه هر له كوتايشدا له ناوي ده بات , به لام نه و برواي وه ها بوو وهك چون له رومانه كاني و بيره وريه كانيشدا دهرده كه ويته كه ريشه ي نه خوشيه كه ي سايكولوزيانه يه نهك فيزولوجيانه .

نهك هر نه وه ندهش به لكوئم نه خوشيه به نيسبه ت نه وه وه هوكاريكي چا كه بؤ دهر باز بوون له ژنه پنان , چونكه ده ترسا له وه ي گهر ژني هه بيت نه وا منداله كه ي توشي هه مان دهر د ده بيت , به لام له هه مان كاتيشدا به برده وامي هه ستي به وه ده كرد كه نه و تواناي نه وه ي ني به بي ژن و به ته نهايي بزى .

وهك چون نه وه شي ده زاني كه نه و له توانايدا نيه (كه نه م ش هيج پيوه ندييه كي نيه به نه خوشيه كه يه وه) له گه ل هيج كه سيكدا بزى ؟ به مجوره له بيره وريه كاني دا پيمان ده لپت " له گه ل نافره تيک دا پيوه ندي ده به ستي , دواتر كيشه ده كه ويته نيوانيانه وه , ده يترسي نيوت و به جي ده هيلي , دواتر ده گه رپته وه , هه م كيشه ده كه ويته نيوانيانه وه . نه م ش به دياري كراوي نه و كاته روده دات كه (المحاکمة) و (مستوطنة العقاب) ده نوسيت . به لام له سالي دواتر دا خه لاتيكي نه ده بي گرنگ وه ده ست ده هينيوت , كه نه م ش ده بيته هوي نه وه ي هه نديك خه فه تي له بير بچيته وه و كه ميكيش خوش به خت بيت . له سالي (1916) بارو دوخه كه ده گورپت . ده زگران داريه كه ي هه لده وه شي نيوت وه و چه ند نيشانه يه كي نه خوشيه كه ي ليزه رده كه ويته .

له (پراگ) جيگير ده بيت و له نه خوشخانه يه كه وه ده گورپته وه بؤ نه خوشخانه يه كي تر .
ناخوش ترين نه و لاپه رانه شي كه له بيره وريه كاني دا نوسيو ني نه وانه كه باسي ژياني دهكات له و نه خوشخانه دا , هه روه ها وه گير خواردي له نيوان بي هيواي و بي نوميدي دا .

واش دهرده كه ويته كه نه خوشي به نيسبه ت نه وه وه زياتر مايه ي مه ترسي بيت تاوه كو مردن . به م جوره چه ند ساليكي كه م به سه ر ده بات تاوه كو له سالي (1924) دا روي دهرده چيت , كه به دلنيا يه وه نه م ش پاش سه فه ريكي تر و ماره برينيكي تر له گه ل (دورا دايمانن) . له هه موو نه مانه ش كاره ساتبارتر نه وه يه كه (كافكا) له نه خوش خانه يه كدا گياني دهرده چيت كه زور دور نيه له فيه نناوه .

به لام بيره وريه كاني ليزه دا ده وه ستيوت , كافكا كاتيک ده نوسيت له هه نديك حالت دا وهك ليكوله ره وه يه كي دهروني چون نه خوشيكي خوي ده خاته ژير چاو ديري وه نه وه ها ده نوسيت .

به لام خالي گرنگ له هه موو نه مانه دا نه وه يه كه نه م بيره وريانه ته نها شويته كه جياواز له هه رشويينيكي تر (كافكا) بونه روي و پيوه ندي خوي به باوه رپه و تيا دا دوپيات دهكات وه نه وه تا زور به روني و له يه كيك له جوانترين لاپه رپه كاني بيره وريه كاني داده نوسيت (چاومان هه يه تاوه كو ببينين , به لام بؤ نه وه ي خودا بناسين نه وا هه موو بونمان ناماده يه) هه ر نه م دوپا تکرده وانه شه كه وا دهكات نه م بيره وريانه جورنيك بيت له (قسه كردن دهر باره ي بي هوده يي ژيان و هيواي نه جات بوون كه له كوتايدا ديت و هه موو شتيك خاموش دهكات) كافكا جگه له چل و يهك سال (1883-1924) هيجي ديكه نه ژيا , ژياننيك كه پر بوو له ترس و ناجيگيريه كي برده وام .

به لام نه م ريگاي نه وه ي ليته گرت كه به ره م ي نه بيت , به ره م گه ليك له سه ره تاوه هيج سه ر كه وتنيكي وه هايان به ده ست نه هينا به لام دواتر بوون به چه ند به ره م يكي ناوازه .

الحياه / 2005/5/24
ابراهيم العريس